

MINOR – REGIME DOCUMENTS DISPOSITION

Eugen BALACI

Aptitudinea persoanei de a încheia singură acte juridice este condiționată de existența capacității de exercițiu.

Dispozițiile cadru în materia capacității de exercițiu sunt reglementate de Codul civil în Titlul al-II-lea –Persoana fizică, cap. I - capacitatea civilă a persoanei fizice, Secția a 2-a- Capacitatea de exercițiu, dispoziții care stabilesc regulile generale:

1. Capacitatea de exercițiu deplină începe la majorat, respectiv la împlinirea vârstei de 18 ani.

De la această regulă Codul civil prevede două derogări ce presupun dobândirea anticipată a capacității de exercițiu :

a) minorul, prin căsătorie, dobândește capacitate deplină de exercițiu, capacitate ce se păstrează și în situația anulării căsătoriei, dacă minorul a fost de bună-credință la încheierea căsătoriei.

De menționat că potrivit art. 272 Cod civil, minorul se poate căsători dacă a împlinit vârsta de 16 ani și dacă îndeplinește cumulative următoarele condiții:

- dacă există motive teminice –dispoziție care desigur va da naștere la diferite interpretări, devreme ce Codul civil nu stabilește niciun fel de criteriu lăsând astfel la aprecierea instanței de tutelă să stabilească temeinicia motivelor;

- existența unui aviz medical;

- încuviințarea părinților sau după caz a tutorelui;

- autorizarea instanței de tutelă

b) un al doilea caz îl reprezintă dobândirea capacității de exercițiu anticipată a minorului care a împlinit vârsta de 16 ani. Capacitatea de exercițiu deplină poate fi recunoscută de instanța de tutelă pentru aceleași considerente și anume dacă există motive teminice. Nici în această situație Codul civil nu definește sau nu exemplifică ce s-ar putea înțelege prin motive teminice, lăsând la aprecierea instanței temeinicia motivelor.

În vederea recunoașterii capacității de exercițiu anticipată, instanța va solicita punctul de vedere al părinților, respectiv al tutorelui și atunci când există, avizul consiliului de familie.

2. Minorul care a împlinit vârsta de 14 ani dobândește capacitate de exercițiu restrânsă.

Începând cu vârsta de 14 ani minorul încheie singur actele juridice.

În privința actelor de dispoziție pe care minorul le poate încheia singur, acestea sunt de două feluri:

a) acte încheiate de minor cu încuviințarea părinților, respectiv a tutorelui;

b) acte încheiate de minor sub condiția dublei încuviințări:

- încuviințarea părinților, respectiv a tutorelui și avizul consiliului de familie, atunci când el există;

- autorizarea instanței de tutelă.

A. Incuviintarea parintilor

Dreptul și totodată îndatorirea părinților de a reprezenta minorul, mai mic de 14 ani la încheierea de acte juridice, respectiv de a-i încuviința minorului cu vârsta între 14-18 ani, aceste acte este reglementat de dispozițiile art. 501 Cod civil.

Art. 502 Cod civil dispune că dreptul și îndatorirea părinților cu privire la bunurile minorului copilului au același conținut cu cele aplicate tutorelui, cu excepția inventarului prevăzut de art. 140, în cazul în care copilul nu are alte bunuri decât cele de uz personal.

Per a contrario, în situația în care minorul are și alte bunuri decât cele de uz personal, părinții sunt obligați să procedeze la inventarierea bunurilor copiilor lor și să-l supună aprobării instanței de tutelă, așa cum dispune art. 140 Cod civil. Rămâne de văzut în ce măsură acest articol va avea și aplicabilitate practică.

B. Tutela.

În ceea ce privește tutela minorului, art. 110 Cod civil enumeră limitativ cazurile de instituire a tutelei, condiționat de împrejurarea că niciunul dintre părinți nu-și poate exercita atribuțiile părintești întrucât ambii părinți sunt :

- decedați;
- necunoscuți;
- decăzuți din exercițiul drepturilor părintești;
- li s-a aplicat pedeapsa penală a interzicerii drepturilor părintești;
- sunt puși sub interdicție judecătorească;
- sunt dispăruți sau declarați morți;
- la încetarea adopției, dacă instanța considera că este interesul minorului să instituie tutela.

C. Consiliul de familie

În legătură cu existența consiliului de familie trebuie precizat că din conținutul art. 124 Cod civil rezultă că:

a) Consiliul de familie nu se instituie în situația în care minorul beneficiază de ocrotire prin intermediul:

- părinților;
- prin darea în plasament;
- s-au luat alte măsuri de protecție speciale.

b) Instituirea consiliului de familie se face în situațiile în care se impune instituirea tutelei.

c) Instituirea consiliului de familie nu este obligatorie.

În situația în care nu există consiliul de familie, atribuțiile acestuia sunt exercitate de instanța de tutelă (art.108 alin 3).

D. Instanta de tutela

Competența materială a instanței de tutelă, în materia ocrotirii minorului ,a fost statuată prin dispozițiile art. 107 Cod civil, ce dispune înființarea instanțelor de tutelă.

Art.29 din Legea nr.71/2011 de punere in aplicare a Codului civil ,dispune ca:

„Organizarea, functionarea și atribuțiile instanței de tutelă și de familie se stabilesc prin legea privind organizarea judiciară.” În consecința legii condiționează constituirea instanței de tutelă de modificarea legii de organizare judiciară și nu de intrarea în vigoare a noului Cod de procedură civilă deși art. (76) din Legea nr. 76/2012 de punere în aplicare a acesteia dispune ca :” Până la organizarea instanțelor de tutelă și familie, judecătoriile sau, după caz, tribunalele ori tribunalele specializate pentru minori și familie vor îndeplini rolul de instanțe de tutelă și familie, având competența stabilită potrivit [Codului civil](#), [Codului de procedură civilă](#), prezentei legi, precum și reglementărilor speciale în vigoare.

Art. 29 alin. (3) din Legea nr. 71/2011 de punere în aplicare a Codului civil, astfel cum a fost modificat prin Legea 60/2012 și Legea nr. 214/2013 stabilește că până la modificarea legii de organizare judiciară atribuțiile instanței de tutelă referitoare la exercitarea tutelei cu privire la bunurile minorului revin autorității tutelare.

Coroborând aceste dispoziții ar rezulta că în această materie competențele se împart în prezent între organul administrativ-autoritatea tutelă și instanța de judecată. Cu privire la încuviințarea actelor de dispoziție, din textele menționate, ar rezulta că autoritatea tutelăre i-ar reveni această atribuție deoarece instanța de tutelă nu se poate constitui până la modificarea legii de organizare judiciară care urmează să reglementeze atribuțiile instanței de tutelă și familie.

În privința regimului juridic al actelor de dispoziție în care minorul este parte, Codul civil reglementează distinct situația minorului cu vârstă mai mică de 14 ani care este lipsit de capacitate de exercițiu și situația minorului cu vârstă mai mare de 14 ani care are capacitate de exercițiu anticipată.

Prima ipoteză este reglementată de art. 143 Cod civil care dispune că tutorele, respectiv părinții sunt obligați să reprezinte minorul la încheierea actelor juridice și art. 144 care se ocupă de regimul actelor de dispoziție.

1. Alineatul 1 al art. 144 instituie interdicția tutorelui, respectiv părinților de a face donații în numele minorului sau de a garanta obligația altuia. Prin excepție, tutorele sau părinții pot face daruri obișnuite, potrivit cu starea materială a minorului.

a) Un prim aspect ce comportă discuții ar fi acela că potrivit opiniilor exprimate în doctrina de specialitate, dată fiind importanța și gravitatea acestor acte pentru patrimoniul minorului, tutorele, respectiv părinții nu pot face aceste acte chiar dacă ar exista autorizarea instanței de tutelă (Baias, pag. 141, Carmen Tamara Ungureanu pag. 177)

O astfel de opinie are cel puțin trei neajunsuri:

- adaugă la lege;
- având caracterul unei excepții este de strictă interpretare;
- prin alin (3) al art. 144, legiuitorul a înțeles să sancționeze încălcarea acestor dispoziții cu nulitatea relativă a actului.

Dincolo de a se minimaliza importanța încheierii unor astfel de acte, legiuitorul nu a înțeles să le catalogheze ca fiind mai grave decât alte acte de dispoziție.

b) Un al doilea aspect îl reprezintă gradul de subiectivism la care poate da naștere exprimarea “...daruri obișnuite potrivite cu starea materială a minorului...” ca fiind excepția de la donațiile făcute în numele minorului.

Este evident însă că această ipoteză are înțelesuri diferite după cum ne raportăm la patrimoniul unui minor în componența căruia intră numai bunuri de uz personal comparativ cu un patrimoniu considerabil al altui minor.

Într-o astfel de situație poate ar fi de folos să se impună unul sau mai multe criterii obiective cum ar fi plafonarea la o sumă maximă sau stabilirea unui procent maxim cum ar fi de exemplu cel reglementat de art. 123 alin (2) din Codul civil, în cazul remunerării tutorelui care limitează această remunerație la 10% din veniturile produse de bunurile minorului.

În lipsa unei dispoziții exprese, aceste criterii vor fi determinate de doctrină și practica viitoare a instanțelor de tutelă pentru a se evita situații ce pot genera abuzuri în detrimentul intereselor minorului protejat.

2. Alin. (2) al art. 144 reglementează situația actelor de dispoziție ce pot fi încheiate în numele minorului de către tutore, respectiv de către părinții acestuia pentru care este necesar avizul consiliului de familie și autorizarea instanței de tutelă.

Prima parte a alineatului (2) pare a enumera limitativ actele de dispoziție pentru care este necesară autorizarea instanței de tutelă, respectiv avizul consiliului de familie, atunci când este cazul, fiind vorba de acte juridice:

- de înstrăinare;
- de împărțală;
- ipotecare sau grevare cu alte sarcini reale ale bunurilor minorului.

Aceste categorii de acte prezintă cea mai mare importanță pentru că au ca rezultat, fie ieșirea din patrimoniu a unor bunuri ce aparțin minorului, fie grevarea acestora cu sarcini.

Cu toate acestea, teza finală a alineatului (2) include în sfera actelor de dispoziție făcute în numele minorului pentru care este nevoie de autorizarea instanței de tutelă, respectiv avizul consiliului de familie și “...orice alte acte ce depășesc dreptul de administrare...”.

Această modalitate de reglementare dă naștere la interpretări în ceea ce privește sfera actelor de dispoziție pentru care este necesară autorizarea instanței de tutelă.

Dacă legiuitorul a înțeles să impună necesitatea autorizării de către instanță, respectiv avizul consiliului de familie pentru toate actele ce intră în sfera actelor de dispoziție ar fi trebuit ca alin (2) să aibă un conținut simplu prin care să impună autorizarea pentru toate actele ce intră în sfera actelor de dispoziție devreme ce actele enumerate în prima parte nu necesită formalități suplimentare și nici sancțiunea nerespectării lor nu diferă, în ambele situații sancțiunea fiind aceea a nulității relative.

Din acest punct de vedere poate ar fi util să se reglementeze diferit regimul juridic al actelor de dispoziție făcute în numele minorului care au ca efect diminuarea patrimoniului sau grevarea cu sarcini a bunurilor ce aparțin acestuia de cele care au drept consecință mărirea patrimoniului, cum ar fi de exemplu, dobândirea de drepturi sau de bunuri prin succesiune, donații, chiar și prin intermediul contractelor de vânzare-cumpărare atunci când procuratori de fonduri sunt părinții minorului sau terțe persoane care achită, cu titlu gratuit, prețul în numele minorului.

Tot astfel, sancțiunea nerespectării acestor dispoziții ar putea fi diferită, respectiv nulitatea absolută în primul caz și cea relativă în cel de-al doilea caz.

De altfel, în materia relațiilor de familie o astfel de distincție se face în ceea ce privește încheierea actelor de dispoziție de către soții ce au adoptat regimul comunității legale de bunuri, în sensul că oricare dintre soți poate încheia singur acte de conservare și administrare a bunurilor comune dar și încheierea de acte prin care se dobândesc bunuri comune. astfel cum dispune art. 345 alin. (2). În aceeași ordine de idei dispozițiile art. 346 din Codul civil impune necesitatea acordului ambilor soți numai la încheierea actelor de înstrăinare și de grevare a bunurilor ce intră în conținutul comunității de bunuri.

Ar fi de discutat dacă nu cumva s-ar impune, prin similitudine, adoptarea aceleași soluții în situația încheierii de acte juridice de dispoziție prin care se mărește patrimoniul minorului fără a mai fi necesară autorizarea instanței de tutelă în măsura în care astfel de acte nu ar avea și consecințe oneroase, pentru minor.

O astfel de problema o poate genera cheltuielile de administrare a bunurilor dobândite de minor, respectiv cheltuieli de întreținere, taxe, impozite etc. O astfel de situație nu ar ridica dificultăți dacă aceste cheltuieli pot fi acoperite din:

- veniturile minorului;
- veniturile generate de bunurile dobândite ;
- ocrotitorul legal sau o terță persoană care se obligă, cu titlu gratuit, să suporte aceste cheltuieli.

Dificultățile ar putea apărea în ipoteza în care nu ne aflăm în niciuna dintre cele trei situații. Dar și în această ipoteză trebuie avută în vedere creșterea patrimoniului minorului în condițiile în care cheltuielile de administrare nu pot, în principiu, să depășească valoarea bunului dobândit.

În măsura în care cheltuielile de administrare ar depăși valoarea bunului nu ne mai aflăm în ipoteza în care actul juridic ar avea ca efect mărirea patrimoniului minorului.

O a treia ipoteză este reglementată de dispozițiile alin. (4) ale art. 144 din Codul civil care permite părinților, respectiv tutorelui să înstrăineze fără acordul avizului consiliului de familie, când este cazul și fără autorizarea instanței de tutelă anumite bunuri ce aparțin minorului, respectiv bunuri care sunt supuse pieirii, degradării, alterării ori deprecierei sau cele devenite nefolositoare pentru minor.

Și această dispoziție este susceptibilă de un grad mare de subiectivism în lipsa unor criterii de apreciere, criterii ce se vor impune în doctrină și se vor consolida prin practica judecătorească.

Un grad mai mare de subiectivism îl ridică sintagma “bunuri devenite nefolositoare pentru minor”, ce ar putea crea premisele unei decizii incorecte din partea părinților sau a tutorelui, care l-ar putea dezavantaja pe minor.

Poate, că și în această situație, legiuitorul ar trebui să apeleze la un criteriu valoric sau la alte criterii care să limiteze arbitrarul și subiectivismul.

În doctrina s-a exprimat deja opinia că ar reveni instanței de tutelă datoria de a determina care sunt actele nefolositoare pentru minor, soluție care ar lăsa fără conținut acest alineat.

În privința minorului care a împlinit vârsta de 14 ani se aplică aceleași reguli cu deosebirea că de data aceasta minorul încheie singur actele dar are nevoie de încuviințarea scrisă a părinților sau tutorelui și când este cazul avizul consiliului de familie și autorizarea actului.

CONCLUZII

Dată fiind incoerența legislativă, este pusă în pericol stabilitatea circuitului civil privind încheierea actelor de dispoziție în numele și de către minor, motiv pentru care se impune emiterea unui act normativ care să menționeze în mod expres care dintre autorități, respectiv organul administrativ-autoritatea tutelară sau instanța de judecată ar avea competența să încuviințeze actele de dispoziție ce au ca parte minorul.